

Het behoeft geen opzettelijke verzekering, dat wij het hierover met hem eens zijn, dat de woorden van de H. Schrift gezaghebbende woorden Gods zijn, die wij voor „waarachtig“ hebben te houden.

Maar geheel willekeurig is de beteekenis, welke hij aan „waarachtig“ geeft.

Hij schijnt die beteekenis noodig te hebben om een tegenstelling te scheppen tusschen voor „waar“ houden en voor „waarachtig“ houden.

Welken kant hij daarmee uit wil, laat zich bevroeden, doch interesseert ons op dit oogenblik niet.

Het gaat hier over zijn wijze van argumenteeren. Heeft „waarachtig“ in den Catechismus inderdaad den welomschreven zin: „dat het diepste van onze persoonlijkheid, dat wij zelf, geheel, tot gehoorzaamheid en geloof opgeroepen worden“?

Ook niet-gestudeerden kunnen beter weten.

In het antwoord op de 15de vraag wordt gezegd, dat wij een Middelaar noodig hebben, die waarachtig en rechtvaardig mensch en ook tegelijk waarachtig God is. En hoe waarachtig hier verstaan moet worden, blijkt wel uit wat er onmiddellijk op volgt. Eerst wordt er gevraagd: Waarom moet Hij waarachtig en rechtvaardig mensch zijn? Volgens Prof. Haitjema's redeneering had het antwoord hierop in dezer voege behooren te luiden: omdat Hij het diepst van onze persoonlijkheid tot gehoorzaamheid en geloof oproept. Maar de Catechismus zegt: omdat de rechtvaardigheid Gods vorderde, dat de menschelijke natuur, die gezondigd had, voor de zonde betaalde, m.a.w. dat Hij een echt mensch zou zijn, de menschelijke natuur niet in schijn, doch in werkelijkheid, ten volle deelachtig.

Die betekenis draagt „waarachtig“ ook in vraag 17, 18, het antwoord op vraag 25, 35, 47 enz. In het antwoord op vraag 35 wordt „waarachtig“ en „waar“ door elkander gebruikt. Hier toch is sprake van den Zoon Gods, die waarachtig en eeuwig God is en blijft en die de ware menschelijke natuur heeft aangenomen, opdat Hij ook het ware zaad Davids zij.

In nog eigenaardiger licht komt die argumentatie te staan, wanneer men de (oude) Duitse Heidelbergse Catechismus op slaat. Daar leest men: „dardurch ich alles für war halte, was uns Gott in seinem wort hat offenbaret“. Hier wordt eenvoudig gesproken van: voor waar houden.

Raadpleegt men daarenboven nog den Latijnschen tekst, dan ziet men, hoe daarin noch het woord „waar“, noch „waarachtig“ voorkomt. Het heet daar: qua firmiter assentior, d.i. waardoor ik vastelijk toestem.

Heel die idee, welke Prof. Haitjema aan het gebruik van „waarachtig“ in den Catechismus wil toedichten, is alzoo uit de lucht gegrepen.

Hoe hij er dan toe komt?

Misschien, omdat door de dogmatici „veracitas“, „waarachtigheid“ vaak als technische term is gebezigd voor de „veritas ethica“, de „ethische waarheid“.

Maar indien dit zoo is, dan gaat het toch niet aan de wetenschappelijke beteekenis van een woord op te dringen aan het dagelijksch spraakgebruik!

Een man van de wetenschappelijke standing van Prof. Haitjema moest zich toch voor zulke „ongelukjes“ wachten.

Natuurlijk bestaat er een essentieel, principieel verschil tusschen het „voor waar houden“ van het zaligmakend en van het historisch geloof.

Doch dat heeft met het gebruik van het woord „waarachtig“ niemendal te maken.

Wij kunnen ons niet onttrekken aan den indruk, dat Prof. Haitjema geen argument had en daarom een argument zocht.

En „gezochte“ argumenten breken altijd leelijk op.

Het verslag deed ons vermoeden, dat het heele betoog van Prof. Haitjema aan „gezochtheid“ leed, wat trouwens o.i. ook het gebrek is van zijn inaugurele rede „De norm der waarheid“.

Wij hopen echter, dat lezing van het referaat zelf ons tot een andere konklusie brengt.

De legendarische Bavinck.

Dr Koppelaar, die de „N. R. Ct.“ gelukkig maakt met epistels tegen de Gereformeerde Kerken, komt daarin weer eens voor den dag met een soort klandestien Bavinck.

Bavinck zou in vertrouwelijke gesprekken over Gen. 1 dit gezegd hebben en over Gen. 2 en 3 dat.

Reeds vroeger waarschuwden wij tegen het gevaar van Bavinck-legenden.

Ons volk weet wel wat ze waard zijn.

Het pogen is doorzichtig.

Men herinnere zich, hoe men het nog kort geleden heeft voorgesteld, dat Kuiper op het laatste van zijn leven een voorstander zou zijn geworden van de dwaling der wederherstelling aller dingen. Ook Bavinck is een dankbaar object voor legendenvorming.

Eenige jaren geleden hebben we daarvan een psychologische verklaring gegeven.

Men houde zich bij Bavinck aan zijn geschriften, welke hij nooit heeft verloochend.

Kuiperbibliografie.

Tot ons genoegen zagen wij, hoe Dr J. C. Rullmann in het „Gereformeerd Jongelingsblad“ zijn Kuiperbibliografie voortzet.

Indertijd verscheen ze, gelijk bekend, in ons blad en werd door vele lezers terecht zeer gewaardeerd.

Waar deze artikelenreeks achter reeds enkele jaren liep en het niet berekend kon worden hoeveel jaren ze nog duren zou, kon onze Redactie wegens chronisch ruimte-gebrek in ons blad geregeld plaatsing bezwaarlijk waarborgen.

Het laat zich daarom verstaan en billijken, dat Dr Rullmann liever omzag naar een periodiek, waarin zijn bibliografie wel geregeld kon worden opgenomen.

Wij verheugen er ons in, dat hij die gevonden heeft.

Ons „Jongelingsblad“ wordt er te aantrekkelijker door.

Werde het Dr R. gegeven dien even belangrijken als omvangrijken arbeid te voltooien.

Rijke dagen.

Rijke dagen heeft de Vrije Universiteit doorleefd.

De cyclus werd geopend door de rede van den afgetreden Rector, Prof. Dr F. W. Grosheide, waaruit duidelijk bleek, hoe het interne bestuur der Universiteit bij hem in veilige handen had berust.

Daarop volgden de inaugurele oratie van den buitengewonen hoogleraar in de paedagogiek, Dr J. Waterink, over „Berekening of Constructie“ en die van den nieuwen gewonen hoogleraar in de Rechtswetenschap, Dr H. Dooyeweerd, over „De betekenis der wetsidee voor rechtswetenschap en rechtsphilosophie“, twee redevoeringen, welke op hoog wetenschappelijk peil stonden en tevens een uitgesproken principieel karakter droegen.

Aan den vooravond van den Dies natalis ging Dr Douma van Den Haag in de Gebedsure voor en zijn inleiding tot het gebed kenmerkte zich door ernst, frisheid en élan, wat het gehoor, dat talrijker was dan gewoonlijk, blijkbaar ook van hem verwachtte.

Den volgende dag hield de nieuwe rector, Dr A. Goslinga een massieve rede over „De beteke-

stuur eenige ontstemming over hetgeen in der tijd in het Collegium Theologicum was voorgevallen. Hoe het zij, van de studieris kon niets komen.

Was dit eene teleurstelling voor hem, 't is, van achteren beschouwd, goed geweest. Zijne gezondheid liet te wenschen over, en zou wellicht tegen de vermoedenissen der reis niet bestand zijn geweest. Hij had blijkbaar in den laatste tijd de in het Statencollege aangevangen „exercitien des lichaams“ niet voortgezet en te weinig beweging genomen. Op medisch advies oefende hij zich daarom in het schermen. Gelukkig belette zijne gezondheid hem niet nu en dan op verschillende plaatsen in het land van Heusden te prediken.

In de dorpen rondom Heusden had de Reformatie nog slechts weinig wortel geschoten; in hare overgroote meerderheid was de bevolking nog Roomsch. Vooral te Vlijmen was de invloed van het Katholicisme nog zeer sterk. Er was zelfs geen kerkeraad, zoodat de beroeping van een predikant, volgens artikel 5 der kerkenorde van 1586, door de classis moest geschieden. De classis van Gorinchem, waaronder noordelijk Brabant toen ressorteerde, achtte het dan ook hoogst noodzakelijk „een meer als gemeen geleerde en bequame ende een ervaren predicator aldaar, als op de uytterste frontieren tegen het Pausdom ende het Nederlantsche Rome“, dat is tegen 's Hertogenbosch — te stellen“. Toen eene poging om den geleerden predikant van Culmborg, Herman Bergejus, er te plaatsen, mislukt was, besloot men den jongsten

nus der omwenteling van 1795, welke eveneens door de Calvinistische levens- en wereldbeschouwing werd beheerscht.

Deze week maakte Dr Vollenhoven als gewoon hoogleraar in de filosofie zijn entrée met een oratie over: „Logos en Ratio in de geschiedenis der Westersche kentheorie“, welke zoowel in wetenschappelijk als in principieel opzicht met de voorafgaande oraties schoon harmonieerde.

Onze Universiteit werd verrijkt met drie jonge veelbelovende krachten.

Ook de studenten vloeiden haar weer toe.

Sinds de inschrijving van den vorigen cursus vermeerderde het getal theologische studenten met 44, dat der juridische met 14, der litterarische met 11, der medische met 5, der wis- en natuurkundige met 1.

Beantwoorde ons Gereformeerde volk zooveel weldaden Gods met innigen dank en varige liefde. HEPP.

LITERATUUR EN KUNST.

„Vlaamsche Menschen“, door Maurits Sabbe.

Van een onzer lezers ontving ik voor enkele weken het verzoek, hem eenige inlichting te verstrekken over het boek van Maurits Sabbe, „Vlaamsche Menschen“, dat hij in een winkel had gezien en dat zijn aandacht getrokken had.

Omdat misschien meederen aan een bespreking van dit betrekkelijk weinig bekende boek iets kunnen hebben, beantwoord ik de vraag artikelsgewijze in plaats van per brief.

„Vlaamsche Menschen“ is een van de drie verhalenbundels die Maurits Sabbe gegeven heeft, alle vertellend van het Vlaamsche volk en het Vlaamsche leven. De oudste, uit 't jaar 1915, is een bundel oorlogsvertellingen: „In 't Gedrang“, van welke de schets „Dies Natalis invicti“ m.i. de fijnste is; „Aan 't Minnewater“, dat in 1921 in tweeden druk verscheen, bevat een drietal schetsen uit het Brugsche leven, waarvan ook de beide romans „De Filosoof van 't Sashuis“ en „Een Mei van vroomheid“ vertellen; „Vlaamsche mensen“, daterend van 1923, is de derde.

Deze bundel bevat een 10-tal verhalen, van verschillend karakter, maar gezamenlijk uitbeeldend den Vlaamschen aard en de Vlaamsche verhoudingen. Bij een vroegere gelegenheid, toen ik de voornaamste eigenschappen van de Vlaamsche romans uit deze literatuurgroep behandelde¹⁾ heb ik gewezen op de karakteristieke elementen van naïveteit, devotie, humor en optimisme, die in elke proeve dezer Vlaamsche kunst gevonden worden. Men vindt ze ook weer in dezen bundel, die daarom met z'n tien verschillende verhalen, toch een eenheid is.

In 't algemeen gezien vormen deze eigenschappen de grondtrekken van alle vertellingen; het eigenaardig Vlaamsche optimisme b.v. trekt heel het boek door. Maar — en dat is misschien de lijn, waarlangs men 't best de bespreking van dit boek leiden kan — de meeste van deze schetsen doen toch bepaaldelijk één van die elementen naar voren komen.

Zoo is de naïveteit wel 't sterkst in de twee eerste vertellingen, die min of meer bij elkaar behooren, „Varigetongen“ en „Devromerit“. Hoofdpersoon van beide is Waltorken. Hij is een bedeesd, verlegen ventje, die veel denkt maar traag doet. Leeren kan hij niet, hoe goed hij ook zijn best doet, en de tactloze dorpsmeester bespot hem meer dan hij hem helpt. Zoo voegt hij hem

¹⁾ In „Moderne Romankunst“ (1e druk) p. 192 vlg.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Gisbertus Voetius.

III. Naar de eerste Gemeente.

Nadat hij de academie had vaarwel gezegd, had de jeugdige Voetius niet het voornemen zich onmiddellijk beroepbaar te stellen. Hij koesterde het vurig verlangen om, zooals vele jonge lieden in dien tijd deden, vóór hij zich vestigde, eene groote buitenlandse reis te maken, en de voornaamste plaatsen, waar het Gereformeerde leven bloeide, te bezoeken, zoowel op het vasteland, in Duitschland, Zwitserland en Frankrijk, als in Engeland. Maar, helaas de middelen ontbraken hem. Hij wendde zich daarom tot zijne vroegere voedsterheeren, den magistraat van Heusden met een verzoek om steun.

Hij mocht echter niet slagen. Er was in zijns vaderstad in de laatste jaren veel veranderd. Zijn leermeester, de rector Franco Odolphi was door een ander vervangen, ofschoon hij als notaris te Heusden was blijven wonen, en Dr Rodenburgh was gestorven. De kerk van Heusden werd nu bediend door twee predikanten, Claes Pietersz. van Houwerlingen en Joannes de Greef of Greyus, die beiden sympathie koesterden voor het Arminianisme, al hielden zij deze nog zooveel mogelijk verborgen. Voetius miste dus zijne oude vrienden, die zijn voorspraak bij de plaatselijke overheid hadden kunnen zijn; wellicht bestond er ook bij het stadshe-

predikant van Heusden, Grevius, uit te noodigen, zich gedurende den winter van 1610 aan Vlijmen te wijden. Vóór deze, tegen Paschen 1611, in zijne eigene gemeente terugkeerde, had hij de aandacht van eenige voornamste dorpelingen gevestigd op zekeren Samuel de Prince, die dan ook door de classis werd uitgenoodigd om voor haar te verschijnen; doch de „propositie“, die hij den 9den Mei 1611 hield, voldeed de classis slechts matig, weshalve de zaak in deze vergadering, en ook in die van de volgende maand nog werd aangehouden.

Ondertusschen was er bij den gouverneur van Heusden Maximiliaan de Hornes, heer van Lokeren, een brief ingekomen van Gomarus, waarin deze op Voetius de aandacht vestigde. De gouverneur sprak er over met den drost Nicolaes Blankaert, die Voetius zeer genegen was. Beiden bevalen hem daarop aan de „gemeente en toehoorders van Vlijmen“ aan. En toen nu, op het dringend verzoek der beide predikanten van Heusden, waaraan hij slechts noode voldeed, Voetius den 15den Juni op een hededag voor de gemeente te Vlijmen optrad, viel zijne prediking in zoo goede aarde, dat men hem onmiddellijk na de preek eene schriftelijke verklaring ter hand stelde, dat „de gesamentlijke toehoorders tot zijn gaven en persoon gesint waren“. Voetius gaf tot antwoord, dat hij dit niet verwacht had en dat hij gansch anders plannen had, doch dat hij zich geheel zoo gedragen naar het goedvinden der classis. Ook Grevius had